

Annex 6: Producció independent d'animació audiovisual a Catalunya (1998-2003)

Gemma Larrègola

(amb la col·laboració d'Aleix Santacana i Carolina Borràs)

Introducció

El sector de la producció d'animació audiovisual a Catalunya es manifesta com un àmbit de la producció audiovisual amb una alta capacitat d'exportació de productes i que sovint ha deixat palès l'alt potencial qualitatiu de les empreses catalanes. Reconeixements, premis, compres i, finalment, distribució en són una prova.

Tanmateix, l'anàlisi del rerefons del sector, el tarannà empresarial, ens el mostra caracteritzat per una sèrie de dinàmiques molt peculiars, sovint oscil·latòries que periòdicament l'han afeblit.

Moviments empresarials de creixement-decreixement i/o etapes de pur manteniment; vinculacions empresarials que creen dependències no sempre prou sanejades; volums de personal fix minsos amb una alta ràtio de temporalitat laboral en relació amb el volum de producció efectiva; una extrema vinculació a les produccions en curs que fan insostenibles plans de viabilitat i negoci; i una clara heterogeneïtat essencial de les empreses que el constitueixen, són algunes de les característiques que embolcallen el sector.

L'anàlisi de l'evolució dels darrers cinc anys observables (1998-2002) traça una línia de tendència estable pel que fa a xifres globals de rendiment. El volum de producció es manté i fins i tot creix. Als budells del sector, però, s'hi observa una notable redistribució de forces, clars moviments de reconfiguració sectorial en què, sobretot les empreses grans, ajusten a la baixa el seu poder. En paral·lel, emergeix l'eclosió de petites empreses.

Aquests fets són algunes de les claus per conèixer com es remodela i s'assenta el sector de l'animació audiovisual a Catalunya.

1. Qui conforma el sector. Característiques empresarials

En primer lloc, el sector de la producció independent d'animació a Catalunya és heterogeni. Ho és arran de variables com: el pes divers en el mercat de les empreses productores per volum de facturació; per la quantitat de produccions de cadascuna; pel nombre de treballadors; per la diferent capacitat d'accedir als mercats internacionals; pels hàbits d'independència i/o coproducció, etc. Sense deixar de banda que, empresarialment, cadascuna d'aquestes empreses elabora una estratègia pròpia que pot ser: d'especialització en tècniques d'animació; de compartir la producció d'animació amb altres formats de producció audiovisuals i/o altres activitats empresarials; de treballar només el camp de la ficció, només el de la publicitat, o bé tots dos, etc. En qualsevol cas, és arran de variables transversals que podem determinar quin és l'estat de la qüestió.

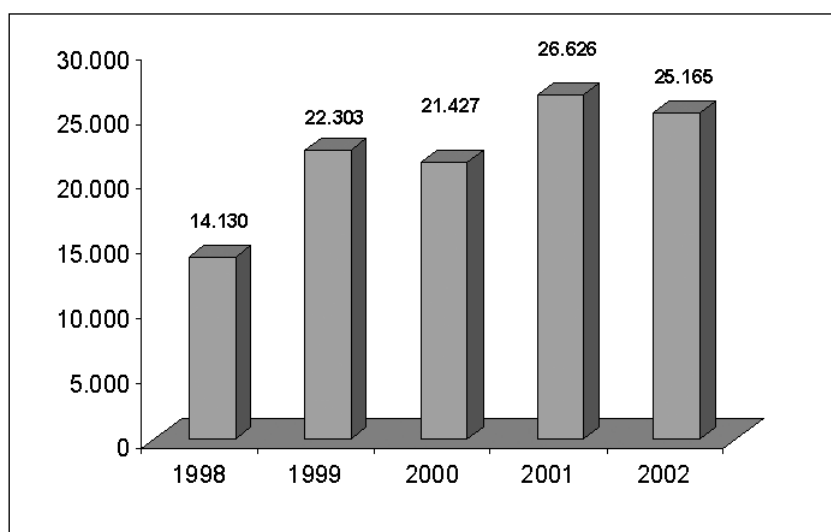
1.1. Volum de facturació

La comparativa entre les xifres de facturació de les empreses productores d'animació entre els anys 1998 i 2002 explica una evolució incremental que gairebé es dobla. Les dades passen d'una facturació global de 14.130 milers d'euros (1998) a 25.165 milers d'euros (2002).

L'increment, però, no és sostingut. Entremig dels anys extrems, es produeixen dues lleugeres davallades, els anys 2000 i 2002.

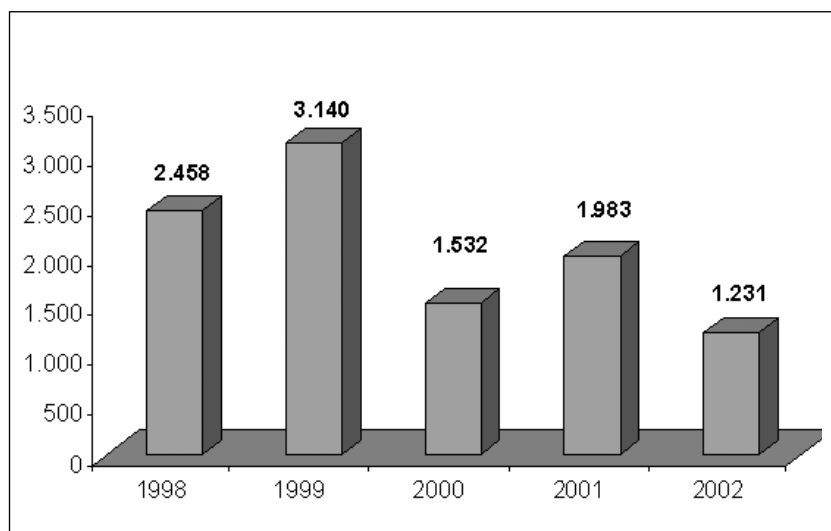
Cal remarcar que el volum de facturació d'aquest quinquenni està suportat en gairebé un 70% per tres empreses: Cromosoma, SA, D'Ocon Films Productions SA i Motion Pictures SA. Són, per tant, les empreses de primer ordre en

Gràfic 1. Facturació del sector de l'animació a Catalunya (milers €)

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 2. Beneficis del sector abans d'impostos (milers €)

Font: Elaboració pròpia

aquest nivell d'anàlisi. Només les oscil·lacions d'aquestes empreses podrien ser capaces d'explicar de manera contundent les davallades i remuntades del sector. Aquest és el cas de l'any 2000, en què totes tres empreses van patir una reducció de la facturació que va provocar un lleuger descens en la xifra global de l'any.

En un segon ordre, trobem les empreses Neptuno Films Production, SL i Screen Veintiuno, SA. Entre ambdues suporten prop d'un 17% del mercat. En aquest cas, es tracta d'empreses que durant tot el quinquenni tracen una línia evolutiva de consolidació de xifres sense cap recés. El pes de la facturació de la resta d'empreses oscil·la entre el 0,1% i el 4,3%.

En el període 2001-2003, s'observa una eclosió del sector. Apareix un nombre considerable de noves empreses (+38%) que, si bé pel que fa al volum de facturació encara no poden ser analitzades, ja que no se'n pot disposar de xifres econòmiques oficials definitives, de ben segur reforcen, en termes de facturació, el sector de la producció d'animació a Catalunya. Cal esperar que la seva nova presència i activitat consolidin la vitalitat i competitivitat del sector.

1.2. Rendibilitat empresarial: beneficis

Els beneficis abans d'impostos en relació amb el volum facturat pateixen un clar descens en el decurs dels anys analitzats (-12%). Passen del 17% que se n'obtenia l'any 1998 al 5% de marge de l'any 2002.

El 5% de marge mitjà, apreciat el 2002, amb què es treballa en el sector de l'animació audiovisual a Catalunya, el connota amb un índex de fragilitat alt.

Les empreses no obtenen els recursos propis necessaris per poder dur a terme les reinversions en preproducció de futurs treballs, que és recomanable fer en paral·lel a les fases de producció per a una viabilitat empresarial correcta.

Així, es dibuixa un sector que actua a batzegades. De producció a producció solen haver-hi períodes d'alta inestabilitat que no en tots els casos s'aconsegueixen superar.

Aquest és un dels motius pels quals se solen provocar estratègies com ara les aliances empresarials i les accions de "service" entre empreses.

1.3. Les produccions d'animació

El nombre de produccions d'animació està estretament relacionat amb el nombre d'empreses però, en el cas que ens ocupa, no és directament proporcional.

Des del 2000 fins al 2003, s'observa una incorporació al mercat de prop d'un 40% d'empreses noves; tanmateix, el nombre de produccions sortints d'aquest període no suposa un increment quant a nombre de produccions.

Del 1998 al 2001, té lloc una concentració de les produccions en poques empreses (6-10) i cada empresa produeix entorn d'una mitjana de dues produccions/any.

Aquesta situació canvia de manera representativa en el període 2002-2003, en què el mercat, tot i comptar amb un 50% més de productores actives, no enregistra un canvi substancial en el nombre de produccions. El 2003, el volum mitjà de producció per productora és d'1,2 produccions/any.

Així doncs, s'ha generat un mercat participat per més empreses i en els darrers anys l'autoria de les produccions és més variada. De nou, en aquest sector, s'han produït canvis que precisen de temps per veure com es consoliden i, en paral·lel, caldrà veure quina capacitat d'absorció tindrà el mercat si el volum de produccions augmenta.

1.3.1. Les sèries

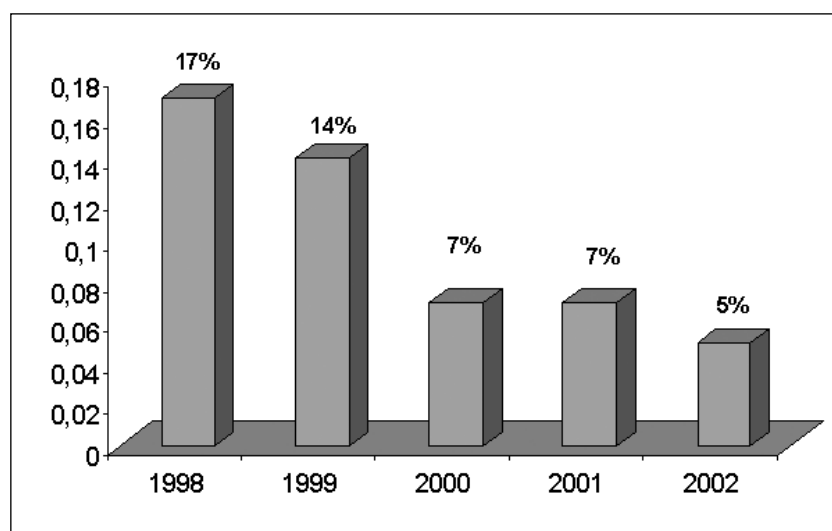
La sèrie és el gènere més habitual de producció d'animació a Catalunya. El format més generalitzat són els 26' per capítol (54% de les sèries produïdes a Catalunya entre el 1998 i el 2003). El segon format més adoptat és el de 13' per episodi (14%). El 32% restant inclou peces des d'1' fins a 31'.

Del 1998 al 2003, a Catalunya s'ha realitzat un total de 57 sèries (2.318 capítols de durades diverses). El nombre total de minuts produïts en aquest període és de 46.747

Gràfic 6. Distribució del % de temps produït en sèries d'animació (1998-2003)

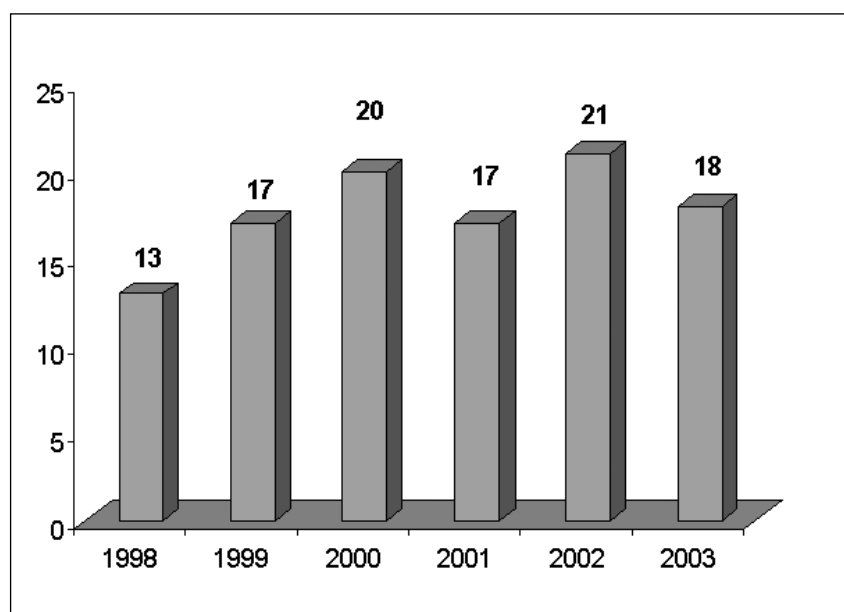
Destaca especialment D'Ocon Films Productions, SA amb més d'un terç del minutatge total de la producció de sèries d'animació, seguit de Neptuno Films Productions, SL, Screen Veintiuno, SA i de Cromosoma, SA.

Gràfic 3. % Beneficis/volum de facturació

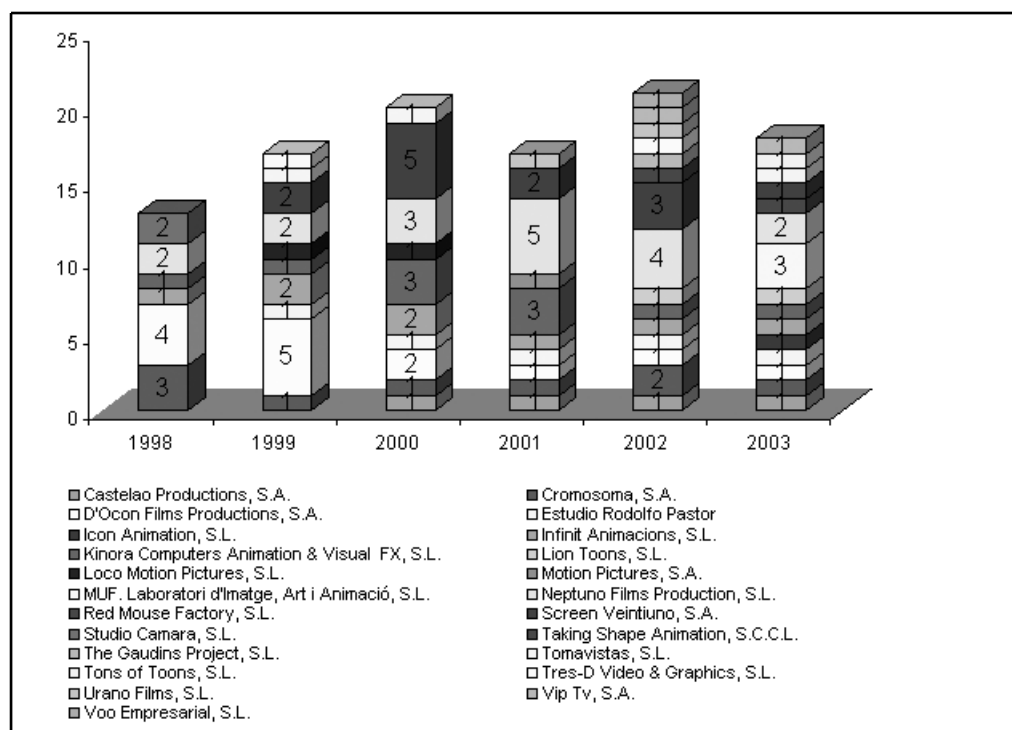
Font: Elaboració pròpia

Gràfic 4. Evolució del nombre de produccions d'animació a Catalunya

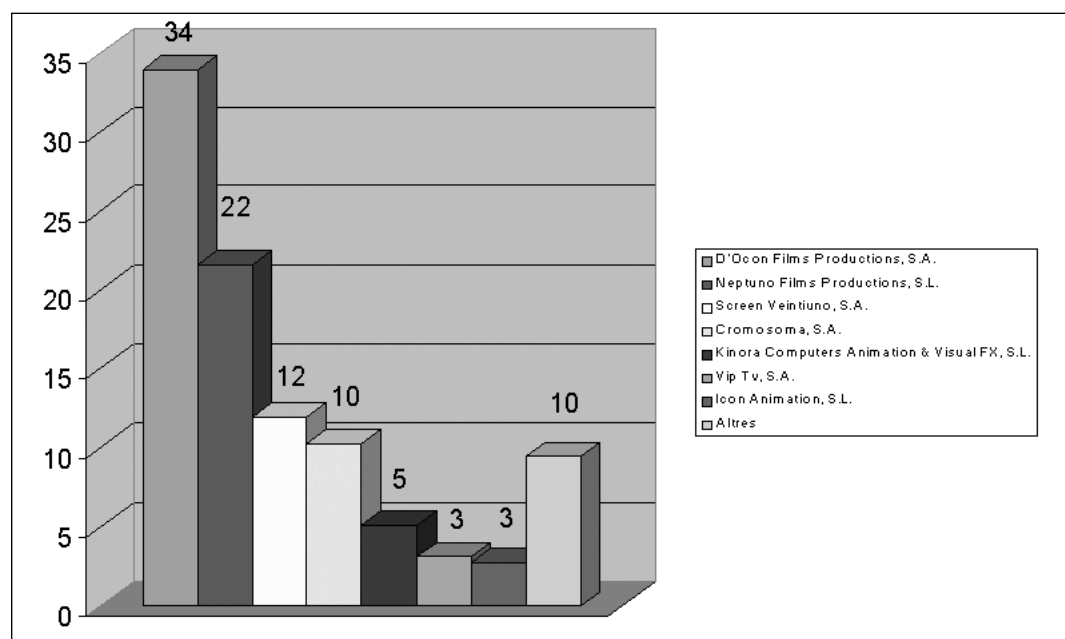
Font: Elaboració pròpia

Gràfic 5. Nombre de produccions (empresa/any)

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 6. Distribució del % de temps produït en sèries d'animació (1998-2003)

Font: Elaboració pròpia

1.3.2. Producció de llargmetratges, migmetratges, curtmetratges i telefilms

Producció de llargmetratges (1998-2003)

Productora	Títol
Castelao Productions, SA. Grup Filmax	El Cid, la leyenda
Castelao Productions, SA. Grup Filmax	<i>P3K: Pinocchio 3000</i>
Cromosoma, SA	Les tres bessones i Gaudí
Cromosoma, SA	<i>240, ha nascut un estúpid (pilot)</i>
D'Ocon Films Productions, SA	<i>Els Fruittis</i>
Infinít Animacions, SL	<i>10+2 i El gran secret</i>
Neptuno Films Productions, SL	Los tres ositos
Screen Veintiuno, SA	<i>Wild Records</i>
Screen Veintiuno, SA	<i>Yolanda: the secret of the black rose</i>
Screen Veintiuno, SA	<i>Fantaghirò: quest for the quorum</i>
Screen Veintiuno, SA	<i>The oficial rules of football</i>

Producció de migmetratges (1998-2003)

Infinít Animacions, SL	<i>La nit màgica</i>
MUF, Laboratori d'Imatge, Art i Animació, SL	<i>Els reis del Barça</i>

Producció de curtmetratges

Kinora Computers Animation & Visual FX, SL	<i>Dia de pesca</i>
Lion Toons, SL	<i>Colors</i>
Voo Empresarial, SL	<i>El botiquín de la playa</i>

Producció de telefilms

Neptuno Films Productions, SL	Las fantásticas aventuras del patito feo
-------------------------------	--

2. Exportació

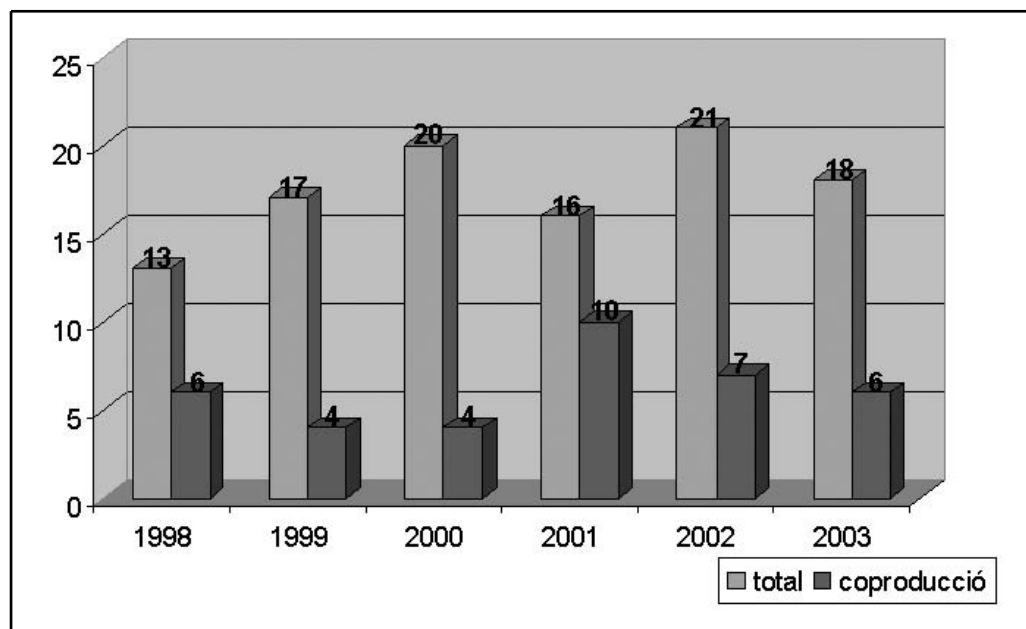
L'exportació és una de les claus clares de viabilitat de la producció d'animació a Catalunya. La sortida a mercats exteriors actua de garantia de rendibilitat del producte.

A excepció de l'any 1998, el volum distribuït fora fronteres supera, en tots els casos, el 50%. Tot i això, en el 2002 i 2003 s'observa una disminució del volum de produccions exportat respecte del 2001, en què es va exportar un 82% de la producció catalana d'animació.

Les empreses que han distribuït les seves animacions en

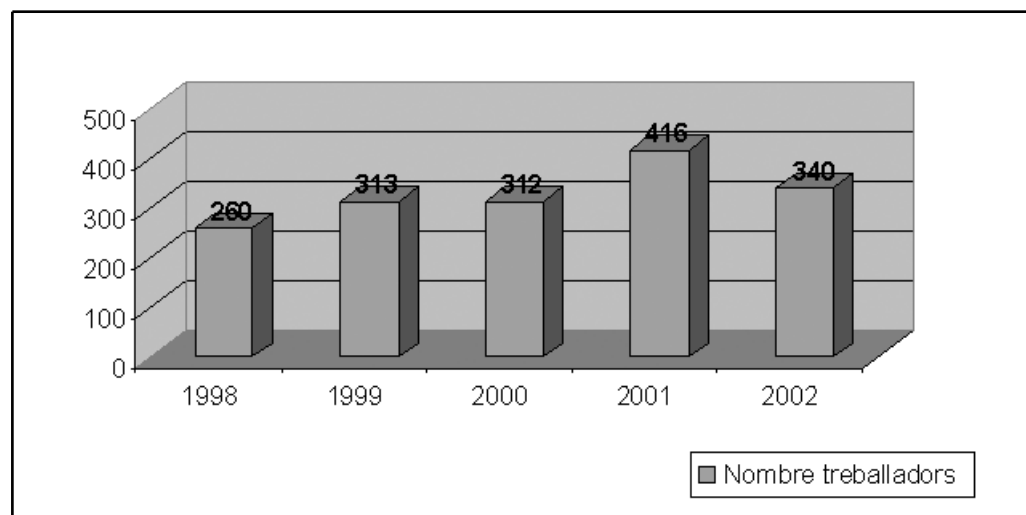
l'àmbit de l'Estat i internacional durant el període analitzat (1998/2003) han estat: Cromosoma, SA (*Les tres bessones i Tom*); Infinít Animacions, SL, (*10+2*, sèrie i pel·lícula, *La nit màgica* i *El gran secret*); Estudio Rodolfo Pastor amb l'exportació de la sèrie *Capelito*; Motion Pictures, SA, amb *Narigota, la aventura del agua*; Neptuno Films Production, SL, amb pràcticament totes les seves produccions distribuïdes, especialment: *Los tres ositos* (pel·lícula i sèrie), *Bandolero*, *La brigada de los sepultureros* i *La vaca Connie*. El mateix passa amb Screen Veintiuno, SA: gairebé totes les seves produccions han estat exportades —*Tooanimals*,

Gràfic 7. Volum d'exportació

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 8. Volum de coproduccions

Font: Elaboració pròpia

Teo 2, *Yolanda: the secret of the black rose* i *Fantaghirò* (pel·lícula i sèrie). També l'empresa Vip TV, SA, que va distribuir la seva única producció (*Marcelino*) el 2002. Finalment, cal destacar D'Ocon Films Productions, una de les grans exportadores, així com Neptuno Films Production, SL i Screen Veintiuno, SA.

En total, de 1998 a 2003, les produccions exportades són 27 d'un corpus de 70. És a dir, entorn d'una tercera part. Les zones territorials en què en recau la major distribució són, especialment, la Unió Europea i els països de l'est, els Estats Units i l'Amèrica del Sud i els països àrabs.

En aquest apartat, és obligat destacar el cas de *Les tres bessones*, de Cromosoma, SA, la sèrie més comercialitzada de les que s'han fet a Catalunya.

3. Coproduccions

La xifra total de peces coproduïdes per any és molt variable d'un any a l'altre. Destaquen especialment el 1998 (46%) i el 2001 (59%).

La causa de les oscil·lacions en el volum de coproducció/any també és variable. La pràctica de la coproducció està marcada bàsicament per les característiques de la produc-

ció en curs i del pressupost que es precisa en cada cas. Altres variables que hi intervenen són la solidesa de l'empresa que encapçala el projecte, així com els recursos que hi pot destinar.

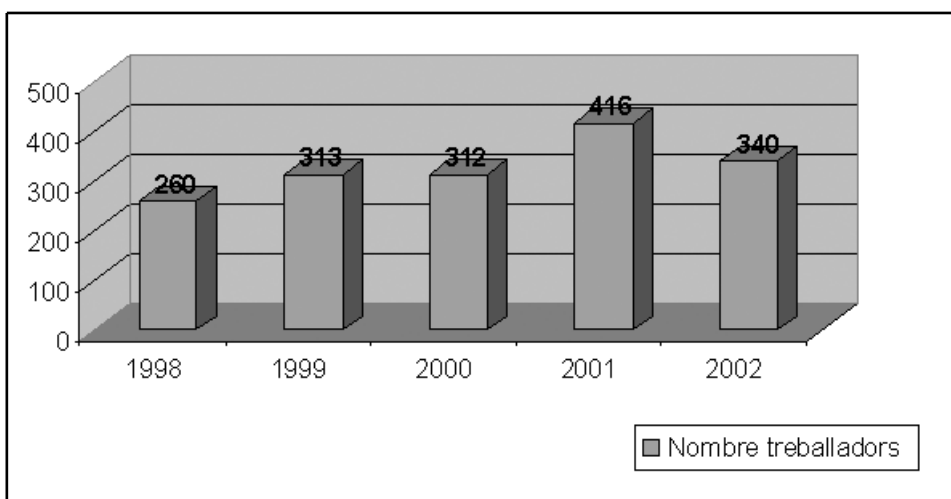
En un primer nivell d'aquest apartat, destaquen les accions de: Cromosoma, SA, Estudio Rodolfo Pastor, Infinit Animacions, SL, D'Ocon Films Productions, Motion Pictures, SA, Neptuno Films Production, SL, i Screen Veintiuno, SA.

Neptuno Films Production, SL és qui més coproduccions ha realitzat, set en total, marcant bastant distància amb la resta, que oscil·len entre una i tres coproduccions. Fonamentalment, aquestes coproduccions són amb empreses com Televisió de Catalunya (TV3) o a Espanya (TVE, Canal Sur, Canal 9). Però hi participen també altres empreses en l'àmbit europeu. Com a països coproductors, són casos destacables França i Alemanya.

4. Nombre de treballadors que implica el sector de l'animació audiovisual

Pel que fa al personal implicat en el desenvolupament d'aquest sector, s'observa que l'increment del nombre d'empreses en el sector propicia directament un augment

Gràfic 9. Nombre de treballadors acumulat

Font: Elaboració pròpia

del nombre de treballadors i treballadores estables. La xifra més elevada s'obté el 2001 i s'explica perquè el 2002 hi ha un clar increment de produccions, que un any abans estaven en fase de preproducció, i que requereixen, per tant, una alta dedicació de personal.

Aquesta és la dinàmica de contractació en aquest sector, sovint marcat per un període d'inestabilitat, un cop finalitzada una producció.

5. Dinàmiques característiques del sector de l'animació audiovisual a Catalunya

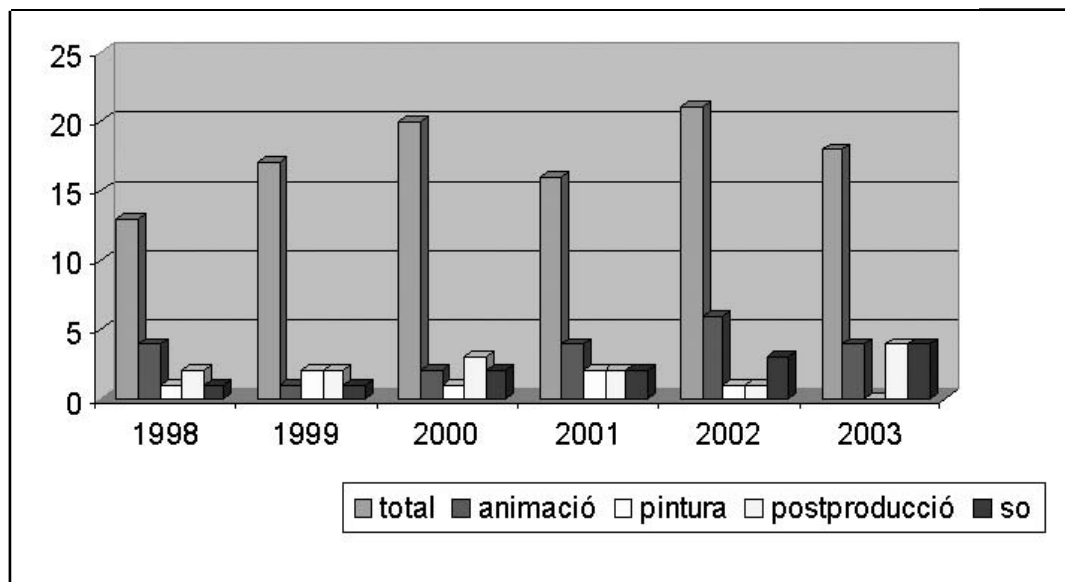
Una de les dinàmiques clarament observables en el tarannà de les empreses del sector de l'animació audiovisual a Catalunya és que no produeixen constantment productes propis; sovint es creen intersticis temporals en què es dediquen a prestar serveis per a d'altres, i creen un cercle de producció/ajut que actua entre les empreses i que, en molts casos, marca una dinàmica de subsistència. L'especialització és una de les variables que

connota també aquests fluxos de vincles entre empreses.

Els vincles són de diversos tipus, no únicament per col·laboració en producció. Sovint, pels requeriments propis d'aquest sector –pressupostaris, de distribució, etc.–, assenten vinculacions amb empreses tant nacionals com internacionals. En alguns casos, és l'externalització de tasques la que marca la vinculació internacional (escàner i pintura feta a països que suposen costos de producció més baixos, etc.). En altres casos, és la coproducció i/o distribució de productes la que imposa el lligam.

Pel que fa a les vinculacions entre les empreses d'animació de Catalunya, destaca la presència de TVC. La participació en drets d'antena en el cas dels llargmetratges, la participació pressupostària percentual en forma de coproducció, estableixen aquesta emissora com a eix clau per al desenvolupament de gran part de les empreses estudiades. Atès els vincles existents entre les empreses d'animació a Catalunya (coproduccions, serveis, etc.), la participació de TVC, de manera indirecta, també repercuteix en altres empreses que no són les que gaudeixen de l'ajut directe.

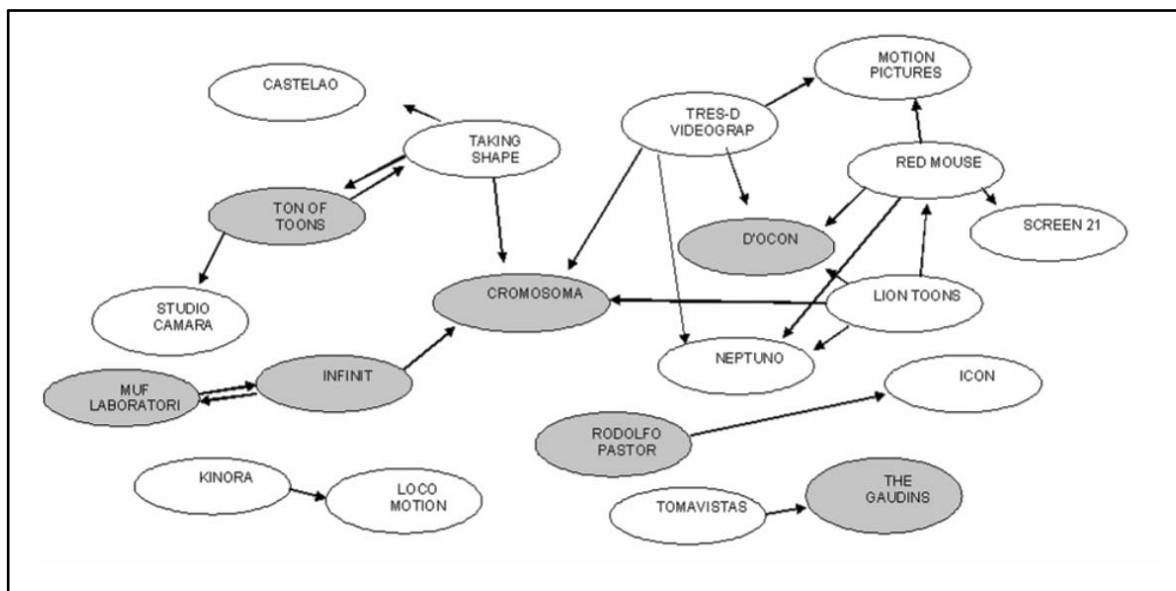
Gràfic 10. Volum total produït/tasques específiques externalitzades

Font: Elaboració pròpia

6. Altres vinculacions empresarials

Gràfic 11. Diagrama de vinculacions entre les empreses d'animació a Catalunya (ombregjades, les empreses vinculades amb TVC).

Font: Elaboració pròpia

7. Conclusions

El sector de l'animació audiovisual a Catalunya és molt heterogeni. S'hi combinen empreses de diferent volum. Hi predominen quantitativament les petites que, qualitativament, comparteixen protagonisme amb les de major volum.

La dinàmica empresarial en el sector de l'animació sol estar molt periodificada i depèn dels projectes que es duen a terme, així com del "moment" en què es troba cadascun. Fases de molta intensitat es combinen amb períodes de baixa productivitat.

Aquestes oscil·lacions de volum de feina provoquen, entre altres efectes: potenciació del personal *freelance*, necessitat de vinculacions empresarials, coproduccions, prestació de serveis, especialització, alta variabilitat en els

volums de facturació.

La constitució del mercat ha fluctuat en els darrers anys cap a una major atomització. Això ha provocat l'augment de la competència per assolir parcel·les estables i l'establiment de connexions per producció amb països que treballen a baix cost.

Els marges de benefici que s'aconsegueixen en el marc de la producció d'animació han sofert una clara davallada entre el 1998 i el 2002, amb la consegüent fragilitat econòmica d'aquestes empreses que impregna el sector d'inestabilitat.

El sector sembla reconèixer com a via útil la forma de l'empresa petita i especialitzada.

L'animació audiovisual a Catalunya necessita un període d'estabilitat per optimitzar la seva pròpia forma.